

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมโลกในยุคปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง รวมทั้งด้านการศึกษา และเทคโนโลยี ที่มีการยกระดับการพัฒนาเพื่อสนองตอบต่อ พลวัตการเปลี่ยนแปลงอย่างไร้พรมแดนจากทั่วทุกมุมโลก ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อชีวิตและ ความเป็นอยู่ของประชากรอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประเทศไทยก็เช่นเดียวกันต้องเผชิญกับ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวตลอดจนการปรับตัวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) จึงส่งผลกระทบต่อภาคประชากรอย่างทั่วถึง ประกอบกับความ เจริญก้าวหน้าทางด้านการแพทย์ จึงทำให้มนุษย์มีอายุยืนยาวขึ้น ข้อมูลจากสถาบันวิจัย ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ในปี 2555 พบว่าโลกมีจำนวนประชากร 7,058 ล้านคน * มีผู้สูงอายุที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปจำนวน 565 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 8 ในขณะที่ผู้สูงอายุของ * ประเทศไทยมีอายุ 65 ปีขึ้นไป มีมากถึงร้อยละ 12.59 ซึ่งถือว่ามากที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน (ที่มา: ไทยใกล้เข้าสู่สังคมสูงวัย หลังพบมีคนแก่มากที่สุดใอาเซียน, หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ ฉบับวันที่ 15 มกราคม 2556) จากจำนวนประชากรดังกล่าว ส่งผลให้โครงสร้างของประชากร เปลี่ยนแปลงไปเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) คืออัตราส่วนผู้สูงอายุที่เป็นภาระเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่อัตราส่วนและจำนวนประชากรในวัยแรงงานเริ่มลดลงซึ่งทำให้เกิดผลกระทบต่อ เศรษฐกิจโดยรวม การออมและการลงทุน ทำให้ผู้สูงอายุต้องเสี่ยงต่อการถูกทอดทิ้งให้อยู่ตาม ลำพังมากขึ้น ความรักความผูกพันในครอบครัวน้อยลง เพราะประชากรในวัยแรงงานส่วนหนึ่ง ต้องย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพจนมองข้ามความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวกลายเป็น “กระแสนิยม” ผู้สูงอายุจึงต้องรับผิดชอบตนเองเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ อย่างมีคุณภาพในสภาวะปัจจุบันที่สังคมได้เปลี่ยนแปลงไป ()

วัยผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม การเปลี่ยนแปลง ด้านร่างกายอันเป็นผลมาจากความเสื่อมและความสามารถในการทำหน้าที่ลดลงก่อให้เกิด ปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่นการเปลี่ยนแปลงของระบบกล้ามเนื้อและโครงกระดูก พบว่า กล้ามเนื้อเหี่ยว กระดูกมีความแข็งแรงลดลงเนื่องจากสูญเสียมวลกระดูก ทำให้กระดูกเปราะและ หักง่ายแต่ติดช้าบางคนอาจหลังโก่งทำให้เคลื่อนไหวเชื่องช้า ไม่กระฉับกระเฉง การทรงตัวไม่ดี อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย การเปลี่ยนแปลงของระบบประสาทสัมผัสพบว่า ความสามารถในการ มองเห็น การได้ยินลดลงทำให้มีความบกพร่องในการติดต่อสื่อสารการรับรู้กลิ่นและรสลดลง เมื่อรวมกับการเปลี่ยนแปลงของระบบทางเดินอาหารที่มีการย่อยและการดูดซึมไม่ดีเกิดอาการ ท้องอืด แน่นท้องและอาจจะรู้สึกเบื่ออาหาร เกิดการบริโภคที่ไม่ถูกต้องส่วนการเปลี่ยนแปลง

ทางด้านจิตใจส่วนหนึ่งอาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนทางด้านร่างกายประกอบกับวัยสูงอายุที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหน้าที่การทำงาน ส่งผลทำให้รายได้และความภาคภูมิใจในตนเองลดลงด้วย และเมื่อมีการสูญเสียคู่สมรสหรือเพื่อนที่ใกล้ชิดไปจะทำให้รู้สึกท้อแท้ หมดหวัง บุคลิกภาพเปลี่ยนแปลงไปจะรู้สึกน้อยใจ อ่อนไหวง่าย วิตกกังวล รู้สึกไม่มั่นคงปลอดภัย และต้องการการพึ่งพามากขึ้น รู้สึกขาดความอบอุ่น ก่อให้เกิดความเครียดส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไป ซึมเศร้า แยกตัวเองออกจากสังคม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในผู้สูงอายุเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งในครอบครัว และสังคม การเปลี่ยนแปลงในครอบครัว นั้นพบว่า ผู้สูงอายุจะถูกลดบทบาทลง เช่น จากการเป็นหัวหน้าครอบครัวกลายกลายเป็นที่ต้องได้รับการเลี้ยงดูจากบุตรหลาน และบางคนอาจถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมทำให้ผู้สูงอายุบางคนต้องเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพ ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในผู้สูงอายุทั้งร่างกาย จิตใจและสังคม จะส่งผลกระทบต่อถึงกันและกันเป็นวงจรรอบๆ ไม่รู้จบอันส่งผลทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุลดลง ผู้สูงอายุจะมีลักษณะเฉพาะตัว ความเป็นปัจเจกของตนจะเพิ่มมากขึ้นจนกลายเป็นลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์หรือเป็นเฉพาะของผู้สูงอายุซึ่งจะพบในผู้สูงอายุแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันไป ดังนั้น ความต้องการของผู้สูงอายุจะแตกต่างกันออกไปและถ้าไม่ได้รับการตอบสนองย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ความต้องการขั้นพื้นฐานที่ผู้สูงอายุในโลกต้องแสวงหาให้ได้มาเท่ากับเป็นเส้นเลือดใหญ่หล่อเลี้ยงชีวิตของผู้สูงอายุไม่ว่าจะอยู่ในสังคมใดๆ ก็ตามมีความต้องการตรงกันที่จิตใจ คือ ผู้สูงอายุพยายามมีชีวิตอยู่นานเท่าที่จะนานได้หรืออย่างน้อยก็อยู่ไปจนกว่าความพึงพอใจในสิ่งรอบตัวนั้นไม่มีความหมาย ผู้สูงอายุพยายามรักษาพลังและศักยภาพทางร่างกายและทางสมองให้คงอยู่ให้มากที่สุด และใช้ประโยชน์จากพลังและศักยภาพดังกล่าวอย่างสูงสุดเท่าที่จะทำได้ และผู้สูงอายุพยายามป้องกันและขจัดไว้ซึ่งสิทธิพิเศษที่เคยเป็นในชีวิตวัยต้น เช่น ความรู้ ความชำนาญ ทรัพย์สินสมบัติเกียรติคุณและอำนาจ

ดังนั้นการจัดให้บริการสาธารณะของรัฐที่ถือว่าเป็นภาระหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดทำเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนโดยรวม(Public interest) โดยเฉพาะการจัดบริการสาธารณะด้านการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ โดยเฉพาะสถานสงเคราะห์คนชราจึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่สำคัญของรัฐที่จะต้องเตรียมความพร้อมสำหรับการก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เพราะสถานสงเคราะห์คนชราเป็นสถานที่ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเนื่องจากมีฐานะยากจน ถูกทอดทิ้ง ไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู ไม่มีที่อยู่อาศัย สถานสงเคราะห์คนชรายังเป็นสถานที่แบ่งเบาภาระของครอบครัวผู้มีรายได้น้อย ยากจน ที่ไม่สามารถให้การเลี้ยงดูผู้สูงอายุได้ รวมทั้งเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม มิให้ผู้สูงอายุต้องเร่ร่อน ทำความเดือดร้อนแก่สังคม และทำให้ผู้สูงอายุคลายความวิตกกังวลว่าเมื่อชราภาพไม่สามารถประกอบอาชีพได้ยังมีรัฐบาลให้การดูแล อีกทั้งยังถือเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่ได้กำหนดให้มีพันธกิจที่ต้องให้บริการสาธารณะแก่ผู้สูงอายุ ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล

พ.ศ. 2537 มาตรา 67(6)และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตรา 16(10)

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความคาดหวังของผู้สูงอายุ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ว่าผู้สูงอายุมีความ คิดเห็น มีความต้องการ และมีความหวัง ไปในแนวทางใด หรือมีการคาดการณ์ว่าต้องการจะ ได้รับการบริการจากสถานสงเคราะห์คนชราที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ว่าควรจะมี ควรจะเป็น อย่างไร หรือควรเกิดขึ้นหรือไม่ และมีความต้องการได้รับการบริการอย่างไรบ้าง ที่จะให้มี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งความคาดหวังของบุคคลแต่ละคนจะเกิดขึ้นอยู่กับความต้องการและ เป็นไปตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และผู้วิจัยยังคาดว่าการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน ได้ใช้เป็นแนวทางในการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง ผู้สูงอายุในครอบครัวยากจน ไม่มีผู้ดูแล ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่เป็นภาระต่อสังคมจากการ จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราอีกด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้สูงอายุ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ต่อการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชรา
2. เพื่อเปรียบเทียบความคาดหวังของผู้สูงอายุ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ต่อการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชรา
3. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชรา ในเขตองค์การบริหารส่วน ตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ในอนาคต

1.3 สมมติฐานของงานวิจัย

คุณลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะการอยู่อาศัย อาชีพ รายได้ ส่งผลต่อความคาดหวังของผู้สูงอายุที่แตกต่างกันเมื่อมีการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราแล้ว

1.4 ขอบเขตการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดขอบเขตของการ วิจัยออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นการศึกษาความคาดหวังของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน ต่อการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชรา ภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งหมด 7 ด้าน คือด้านการแพทย์และอนามัย ด้านกายภาพบำบัด ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านนันทนาการ ด้านศาสนา ด้านอาชีพบำบัด และด้านฅาปนกิจ

2.ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร จำนวน 12 หมู่บ้าน

3.ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยได้แก่ ผู้สูงอายุทั้งชายหญิงที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร จำนวน ทั้งหมด 503 คน(ประกาศองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน เรื่อง ผู้มีสิทธิรับเบี้ยยังชีพ ผู้สูงอายุ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557)

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ "Taro Yamane" ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ 223 คน

4. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

1.ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะการอยู่อาศัย อาชีพ และ รายได้

2.ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคาดหวังของผู้สูงอายุในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ต่อการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชรา ภายใต้การกำกับดูแลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งหมด 7 ด้าน คือ ด้านการแพทย์และอนามัย ด้านกายภาพบำบัด ด้านสังคมสงเคราะห์ ด้านนันทนาการ ด้านศาสนา ด้านอาชีพบำบัด และด้านฅาปนกิจ

1.5 นิชยามศัพท์เฉพาะ

ผู้สูงอายุ หมายถึง บุคคลทั้งเพศชายและหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร

คุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับการมีชีวิตที่ดี สุขภาพ สุขความพึงพอใจในชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่การดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคมเป็นการประสานการรับรู้ของบุคคลในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ของสังคม สิ่งแวดล้อมภายใต้วัฒนธรรมค่านิยมและเป้าหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล

สถานสงเคราะห์คนชรา หมายถึง สถานที่ให้การอุปการะผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความทุกข์ยากเดือดร้อน เช่น ถูกทอดทิ้ง ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู ที่มีความสมัครใจเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ โดยบริการที่จัดให้ประกอบด้วย บริการด้านปัจจัย 4 บริการดูแลสุขภาพทั่วไป การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย บริการด้านกายภาพบำบัด บริการให้คำปรึกษา บริการด้านสังคมสงเคราะห์ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมเสริมรายได้ บริการด้านศาสนกิจ บริการฌาปนกิจศพ เป็นต้น

คนชรา หมายถึง ความแก่ด้วยอายุ โดยมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (local Administration) หมายถึง การที่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นสามารถใช้อำนาจซึ่งกำหนดให้โดยกฎหมายดำเนินการบริหารจัดการกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และบริการสาธารณะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตเศรษฐกิจและความสงบเรียบร้อยภายในเขตท้องถิ่นของตนเองภายใต้หน่วยงาน ผู้บริหารงบประมาณและบุคลากรของตนเองแต่ยังคงอยู่ภายใต้ความควบคุมของรัฐบาลระดับชาติมิได้แยกตัวออกเป็นอิสระจากความเป็นรัฐชาติ (nation state) แต่อย่างไร

ความคาดหวัง หมายถึง ความเชื่อ ความรู้สึกนึกคิด ของบุคคลที่คาดการณ์ล่วงหน้าต่อบางสิ่งบางอย่างว่า ควรจะเป็น หรือควรจะเป็น

การกำกับดูแล หมายถึง การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำหน้าที่จำเป็นตามที่กฎหมายบัญญัติแต่ต้องเป็นไปเพื่อการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ จะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้มิได้

การควบคุม หมายถึง การตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าได้มีการดำเนินการตามแผนที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อทำการหาจุดบกพร่องและจุดอ่อนของผลการปฏิบัติงานแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อที่จะให้ผลการปฏิบัติงานนั้นได้ดำเนินไปตามแผนและมาตรฐานที่ได้กำหนดไว้

บริการด้านการแพทย์และอนามัย หมายถึง การจัดให้มีแพทย์ตรวจรักษาโรคทั่วไปให้แก่ผู้สูงอายุ การดูแลรักษาพยาบาล รวมถึงการดูแลดูแลสุขภาพผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

บริการด้านกายภาพบำบัด หมายถึง การจัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกายภาพบำบัดและการดูแลเรื่องการทำกิจกรรมกายภาพบำบัด และให้บริการให้คำแนะนำเกี่ยวกับสุขภาพ

บริการด้านสังคมสงเคราะห์ หมายถึง การบริการให้มึน้กสังคมสงเคราะห์ประจำที่สถานสงเคราะห์คนชรา เพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำ ปรีกษา แก้ไขปัญหาให้กับผู้รับบริการให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ พร้อมทั้งบริการด้านปัจจัย 4 ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

บริการด้านอาชีพบำบัด หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทำยามว่างและเหมาะสมกับความสามารถและความสมัครใจมีการจัดฝึกอาชีพและส่งเสริมให้มีรายได้จากการฝึกอาชีพ

บริการด้านนันทนาการ หมายถึง การบริการที่ส่งเสริมให้เกิดความรื่นเริง บันเทิง เน้นด้านจิตใจ และเสริมสร้างสัมพันธภาพของผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์คนชรา เช่น การเล่นดนตรี การร้องเพลง การแข่งขันกีฬา และการจัดกิจกรรมอนุรักษวัฒนธรรมไทย

บริการด้านศาสนา หมายถึง การจัดกิจกรรมทางศาสนา เช่น การนั่งสมาธิ และนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงพระธรรมเทศนาเป็นประจำ ในสถานสงเคราะห์คนชรา

บริการด้านฌาปนกิจ หมายถึง การบริการที่สร้างความอบอุ่นใจแก่ผู้สูงอายุว่าหากถึงแก่กรรมจะได้รับการจัดงานศพตามประเพณี

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.ทราบถึงความคาดหวังของผู้สูงอายุ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ต่อการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชรา

2.ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความคาดหวังของผู้สูงอายุ ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ต่อการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชรา

3.ทราบถึงแนวทางในการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงดิน อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร